

UOT 336.1:336.22

Azərbaycanda büdcə-vergi siyasətinin müasir vəziyyətinin təhlili və onun təkmilləşdirilməsi istiqamətləri

Mirnermin Əzizağa qızı Ağzadə*Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi,
magistr

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi - Azərbaycanda büdcə-vergi siyasətinin müasir vəziyyətinin təhlili və onun təkmilləşdirilməsi istiqamətlərini müəyyən etmək.

Tədqiqatın metodologiyası - sistemli yanaşma, müqayisəli təhlil.

Tədqiqatın nəticələri - büdcə-vergi siyasətinin dövlət büdcəsinə real təsirinin və bu təsirin müsbət istiqamətdə artırılması yollarının müəyyənəşdirilməsi.

Tədqiqatın məhdudiyyətləri - mütərəqqi xarici təcrübə zəminində daha geniş müqayisəli təhlil tələb edir.

Tədqiqatın praktiki əhəmiyyəti - büdcə-vergi siyasətinin səmərəli reallaşması istiqamətində alternativ mənbə kimi istifadə.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi - fiskal tənzimləmənin sistemli yanaşmada müqayisəli təhlil.

Açar sözlər: Azərbaycan iqtisadiyyatı, büdcə-vergi siyasəti, fiskal siyasət.

1. Giriş

Daim rəqabət mübarizəsi gedən bazar iqtisadiyyatı şəraitində vergi siyasətinin prioritet istiqamətlərinin düzgün müəyyənəşdirilməsi məsələləri aktual bir problemdir. Hazırda Azərbaycan Respublikasında da vergi siyasətinin və onun mühüm bir forması olan

*AZ1033. Bakı ş. Nərimanov rayonu, A.Nemətulla küçəsi, 44.
mirnermin@box.az

büdcə-vergi siyasətinin bazar iqtisadiyyatı şəraitinə uyğun aparılması, onun səmərəli təşkili üçün prinsip, metod və mexanizmlərin tədqiq və təhlili, həmçinin ümumiləşdirilmiş makroiqtisadi dövlət tədbirlərinin hazırlanması nəzəri və əməli əhəmiyyət kəsb edir.

Vergilərin fiskal, bölüşdürücü, tənzimləyici və nəzarətedici funksiyaları təyinat xüsusiyyətləri kəsb etməklə və hər biri ayrı-ayrılıqda tədqiqat obyektinə olmaqla yanaşı, onun bütövlükdə iqtisadi inkişaf konsepsiyasını reallaşdırma mexanizmi kimi tədqiq edilməyə böyük ehtiyacı vardır.

Respublikamızda büdcə-vergi siyasətinin nəzəri-metodoloji, praktiki və təşkilati cəhətləri bu aspektdən kompleks tədqiq olunmalıdır. Büdcə-vergi siyasətinin Azərbaycan modeli ölkə iqtisadiyyatının mövcud vəziyyətini, onun perspektiv inkişaf dinamikasını, məhsuldar qüvvələrin inkişaf aspektlərini əhatə etməklə təşkil olunmalıdır.

Məqalədə makroiqtisadi tarazlığın təmin olunmasında büdcə-vergi siyasətinin rolu, vergi daxilolmalarına büdcə-vergi siyasətinin təsiri məsələləri araşdırılmış, büdcə-vergi siyasətinin təkmilləşdirilməsi istiqamətləri müəyyən edilmiş və əsaslandırılmışdır.

2. Büdcə-vergi siyasətin mahiyyəti

Büdcə-vergi siyasəti dövlətin büdcə xərcləri və vergi sistemi ilə bağlı əl tənzimləyici siyasətidir ki, bu, son nəticədə milli gəlirin və xərcləmələrin strukturuna və yenidən bölünməsinə təsir edir. Büdcə-vergi siyasəti dövlətin maliyyə siyasətinin tərkib hissəsi olmaqla büdcə formalaşması siyasətini ifadə edir və bir çox ədəbiyyatlarda fiskal siyasət adlanır. Fiskal siyasət dedikdə, dövlət xərclərinin və vergitutmanın səviyyəsinin dəyişdirilməsi istiqamətində dövlət orqanlarının həyata keçirdiyi tədbirlərin məcmusu başa düşülür.

Fiskal siyasətin əsas istiqaməti kimi, dövlət xərclərinin maliyyələşdirilməsini təmin etmək üçün, ayrı-ayrı fiziki və hüquqi şəxslərin gəlirlərinin müəyyən hissəsinin dövlət büdcəsinə cəlb edilməsini qeyd etmək olar. Beynəlxalq praktikada vergi dərəcələrinin artırılması və ya büdcə xərclərinin kəskin azaldılması fiskal siyasəti gərginləşdirən amillər kimi nəzərdən keçirilir.

Fiskal siyasətdən optimal nəticə əldə etmək üçün vergi dərəcələrinin dəyişməsinin işgüzar aktivliyə, büdcə xərclərindəki dəyişikliklərin inflyasiya və faiz dərəcələrinə, büdcə kəsirinin isə makroiqtisadi tarazlığa təsiri nəzərə alınmalıdır. Fiskal siyasət iqtisadi tsikllərdən və monetar siyasətdən də asılıdır.

Büdcə-vergi siyasəti hansı məqsədlərdə və kimlər tərəfindən istifadə ediləcəyindən asılı olaraq milli iqtisadiyyatın stabiləşməsinə həm müsbət, həm də mənfi təsir göstərə bilər.

Müasir fiskal siyasət əsasən dövlətin maliyyə resurslarının istifadəsini, maliyyələşdirmə metodlarını və dövlət büdcəsinin doldurulması mənbələrini öyrənir. Tarixi şəraitdən asılı olaraq hər bir ölkənin fiskal siyasətinin öz xüsusiyyətləri var [1, 2, 3].

3. Azərbaycanda büdcə-vergi siyasətinin müasir vəziyyəti və onun vergi daxilolmalarına təsiri

Respublikamızda həyata keçirilən büdcə-vergi siyasətinin çoxsaylı vəzifələri arasında milli gəlirin sabit artımı, inflyasiyanın orta sürəti, tam məşğulluq, iqtisadiyyatın dövrü dəyişməsinin aradan qaldırılmasını və s. qeyd etmək lazımdır.

Büdcəyə vergi daxilolmalarının həcmi artırmaqda dövlətin büdcə-vergi siyasətinin faydası danılmazdır. Büdcə-vergi siyasəti ilə dövlət birbaşa vergi daxilolmalarının həcminə, dolayısı ilə də büdcə gəlirlərinin həcminə təsir edir.

2011-ci ildə büdcə-vergi siyasətində gəlirlər üzrə büdcə daxilolmalarında qeyri-neft sektoru üzrə vergi daxilolmalarının xüsusi çəkisinin artımına nail olunması, qeyri-neft kəsinin tədricən azaldılması, vergi dərəcələrinin optimallaşdırılması, sosial xidmətlərin effektivliyinin artırılması, vergi daxilolmalarının yığım əmsalının artırılması, yeni müəssisələri yaradılmasının stimullaşdırılması, kiçik və orta müəssisələrin inkişafına dəstək verilməsi, ölkədə istehsal olunan və ölkəyə idxal edilən aksizli malların aksiz dərəcələrinin tədricən eyniləşdirilməsi istiqamətində tədbirlərin hazırlanıb həyata keçirilməsi, dövlət torpaqlarının icarəyə verilməsindən əldə olunan gəlirlərin büdcəyə daxilolma əmsalının artırılması, vergi borclarının azaldılması üçün zəruri tədbirlərin görülməsi, dövlət rüsumu haqqında qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, çevik büdcə-vergi siyasətinə nail olunması kimi tədbirlərin davam etdiriləcəyi nəzərdə tutulur.

Artıq Azərbaycan Respublikasının 2011-ci il dövlət büdcəsi təsdiq edilmişdir. Bu layihəyə görə dövlət büdcəsinin gəlirləri 12 061 000,0 min manat, xərcləri 12 748 000,0 min manat (o cümlədən, mərkəzləşdirilmiş gəlirləri 11 613 958,2 min manat, yerli gəlirləri 447 041,8 min manat və mərkəzləşdirilmiş xərcləri 11 439 980,0 min manat, yerli xərcləri 1 308 020,0 min manat) məbləğində proqnozlaşdırılır [4, 5].

2011-ci ildə bir tərəfdən maliyyə böhranı səbəbindən müəssisələrin gəlirlərinin azalması, digər tərəfdən isə müəssisələrin əsaslı vəsait qoyuluşuna xərclərinin artırılması ilə əlaqədar mənfəət vergisindən daxilolmaların çox kəskin azalacağı gözlənilir. Belə ki, 2010-cu illə müqayisədə 2011-ci ildə müəssisələrdən yığılan mənfəət vergisinin 206 milyon manat və ya 14,6 faiz azalması proqnozlaşdırılır.

Fiziki şəxslərin gəlir vergisindən daxilolmalarda bir o qədər dəyişiklik gözlənilmir və onun həcmi 690 milyon manat olması proqnozlaşdırılır. Bu vergi növündə böyük artımın olmaması maliyyə böhranı ilə, yeni bu böhran nəticəsində iş yerlərinin ixtisara salınması ilə əlaqədardır.

2011-ci ildə malların, xidmətlərin satışı həcmi artmasından asılı olmasa da, onların qiymətinin artmasından dolayı əlavə dəyər vergisinin 195,6 milyon manat, yaxud 10 faiz artacağı gözlənilir.

2011-ci ilin büdcəsinə ümumi baxımdan nəzər salsaq mənfəət, aksiz, yol və mədən vergisi üzrə daxilolmalarda 268,5 milyon manat azalma, ƏDV, fiziki şəxslərin gəlir vergisi, sadələşmiş və əmlak vergisi üzrə daxilolmalarda isə 211,6 milyon manatlıq artım proqnozlaşdırıldığını görürük ki, bu da məcmu vergi daxilolmalarının 57 milyon manat azalması deməkdir.

Bu da işgüzar fəallığın və sahibkarlıq fəaliyyətinin aşağı düşməsi ilə deyil, hökumətin bəzi kommunal borclarının silinməsi ilə əlaqədar həyata keçirdiyi tədbirlərlə bağlıdır.

Ümumiyyətlə, büdcə gəlirlərinin strukturu dəyişkəndir. Respublikamızda illər üzrə fiskal siyasətin aparılma alətlərindən, mexanizmindən, məqsədindən asılı olaraq vergi növləri üzrə büdcəyə daxilolmalar müxtəlif olmuşdur.

Respublikamızda son illərdə həyata keçirilən düzgün iqtisadi siyasətin, çevik və işlək mexanizmlər üzərində aparılan progressiv islahatların məntiqi nəticəsidir ki, 2009-cu ildə 2000-ci illə müqayisədə ÜDM 7,5 dəfə artaraq 35601,5 milyon manat, büdcə gəlirləri 14,4 dəfə artaraq 10325,9 milyon manat, vergi daxilolmaları isə 8,1 dəfə artaraq 4113,4 milyon manat olmuşdur. Vergi daxilolmalarının ÜDM-də xüsusi çəkisi 2000-ci ildə 10,8%, 2009-cu ildə 11,6%, vergi daxilolmalarının büdcə gəlirlərində xüsusi çəkisi 2000-ci ildə 71,4%, 2009-cu ildə isə 39,8% təşkil etmişdir (cədvəl 1).

ÜDM-də dövlət büdcəsinin gəlirləri arasındakı nisbət onu ortaya çıxarır ki, cəmiyyətin məcmu gəlir kütləsinin hansı hissəsi mərkəzləşdirilmiş qaydada dövlət tərəfindən yenidən bölünür. İlk növbədə vergilərdən və onların səviyyəsindən asılı olan bu nisbət dövlətin iqtisadiyyata müdaxiləsinin dərəcəsini, iqtisadiyyatın liberallıq ölçüsünü səciyyələndirir.

Cədvəl 1. 2000-2009-cu illər üzrə vergi daxilolmalarının ÜDM-də və dövlət büdcəsi gəlirlərində xüsusi çəkisi (milyon manatla)

Göstəricilər	2000	2001	2005	2006	2007	2008	2009
ÜDM	4718,1	5315,6	12552,5	18746,3	28360,6	40137,3	35601,5
Büdcə gəlirləri	714,6	784,8	2055,2	3868,8	6047,0	10762,7	10325,9
Vergi daxilolmaları	510,4	579,6	1427,7	2714,7	4550,3	5747,5	4113,4
Vergi daxilolmalarının ÜDM-də xüsusi çəkisi, %-lə	10,8	10,9	11,4	14,5	16,0	14,3	11,6
Vergi daxilolmalarının büdcə gəlirlərində xüsusi çəkisi, %-lə	71,4	73,9	69,5	70,2	75,2	53,4	39,8

4. Bütçə-vergi siyasətinin təkmilləşdirilməsi və səmərəliliyinin artırılması yolları

Bütçə gəlirlərinin həcm və quruluşunda baş verən dəyişikliklər digər sosial-iqtisadi göstəricilərin dinamikasına ciddi təsir göstərir. Başqa sözlə desək, bütçə gəlirlərinin optimal səviyyəsinin formalaşdırılması istehsal tutumunun genişləndirilməsinə, məşğulluq səviyyəsinin yüksəldilməsinə, istehsalın səmərəliliyinin artırılmasına zəmin yaradır. Deməli, bazar münasibətlərinin və bütçə proseslərinin idarə edilməsinin zəruri şərtlərindən biri onların inkişafının etibarlı proqnozlaşdırılmasıdır. Proqnozlaşdırma ehtimallı xarakter daşdığından burada əsasən statistik, ekonometrik modelləşdirmə, dezaqreqatsiya metodundan istifadə edilir.

Vergi siyasətinin bütün parametrlər üzrə optimallaşdırılması effektiv iqtisadi tədqiqatların, o cümlədən empirik tədqiqatların nəticəsində müəyyən edilə bilər. Bu baxımdan, bütçə-vergi siyasəti üzrə iqtisadi tədqiqat bazasının gücləndirilməsinə ciddi ehtiyac vardır.

Respublikamızda bütçə-vergi siyasətinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində xeyli işlər görülsə də, bu sahədə müəyyən problemlər mövcuddur. Bu problemləri həll etmək üçün dövlət vahid bütçə-vergi siyasətini həyata keçirərkən inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsinə əsaslanmaqla yanaşı, milli, regional prinsipləri də nəzərə almalıdır.

Azərbaycanın iqtisadi potensialı kifayət qədər böyükdür. Lakin son illərdə bütçədə kifayət qədər artım templərinə baxmayaraq, hesab edirik ki, ölkənin iqtisadi potensialı mövcud bütçə reallıqlarına uyğun gəlmir. Respublikamızda həyata keçirilən bütçə-vergi siyasətinin əsas məqsədi neftdən asılı olmayan bütçəni inkişaf etdirmək və qeyri-neft sektorundan bütçəyə daxilolmalarını artırmaq olmalıdır.

Respublikamızın sosial-iqtisadi inkişaf konsepsiyasına və orta müddətli maliyyə proqramına uyğun olaraq iqtisadiyyatın inkişaf etdirilməsini və nəzərdə tutulan fiskal siyasətin effektiv həyata keçirilməsini təmin etmək üçün aşağıdakılar nəzərə alınmalıdır:

- ümumi daxili məhsulun strukturuna və sahə quruluşuna uyğun bütçə gəlirlərinin artımını təmin etmək;
- vergi daxilolmalarının proqnozlaşdırılması modelini təkmilləşdirmək və bu prosesi keyfiyyətli həyata keçirmək üçün real informativ-məlumat sistemini təsis etmək;
- potensial gəlirlərin bütçəyə daxilolma əmsalının yüksəldilməsinə nail olmaq;
- vergi ödəyicilərinin fəaliyyətini təşviq etmək üçün həyata keçirilən stimullaşdırıcı tədbirləri davam etdirmək;
- dövlət vəsaitindən səmərəli istifadəni, bütçə xərclərinin strukturunun təkmilləşdirilməsini və xərclərin şəffaflığının artırılmasını təmin edən qanunvericilik bazasının formalaşdırılmasını davam etdirmək;
- kiçik və orta sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi üçün hazırlanmış proqramların maliyyələşdirilməsində bütçənin rolunu və bu istiqamətə vəsait qoyuluşunu artırmaq;

- büdcə vəsaitlərinin məqsədyönlü və səmərəli istifadə olunmasını təmin etmək məqsədilə xəzinə nəzarətini daha da gücləndirmək, büdcə təşkilatlarında borc-
lanma prosesini çevik idarə etmək;
- fiskal siyasətin alətlərindən səmərəli istifadə etmək və dövlət satınalmaları zamanı büdcə xərcləri multiplikatorunu nəzərə almaq;
- dövlətin xəzinədarlığı vasitəsilə büdcə təşkilatları xərclərinin idarə edilməsi potensialını artırmaq, büdcə vəsaitlərinin təyinatı üzrə düzgün xərclənməsi üzərində dövlət maliyyə nəzarətini daha da gücləndirmək;
- dövlət büdcəsi kəsirinin tədricən azaldılması siyasətini davam etdirmək və bu kəsiri iqtisadiyyatın stimullaşdırılması həddində saxlamaq;
- büdcə kəsirini inflyasiya yaratmayan mənbələr hesabına maliyyələşdirmək;
- dövlətin qısamüddətli istiqraz və rəqələri bazarını daha da inkişaf etdirmək, dövlətin qiymətli kağızlar bazarında investorların iştirakını genişləndirmək və qiymətli kağız-
lara olan tələbatı artırmaqla normal rəqabət prinsipləri əsasında faiz dərəcələrinin aşağı düşməsinə şərait yaratmaq. [8, 9, 10]

5. Ölkənin büdcə-vergi siyasətinin formalaşmasında “2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və davamlı inkişaf Dövlət Proqramı”nın əhəmiyyəti

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2008-ci il 15 sentyabr tarixli 3043 nömrəli Sərəncamı ilə qəbul edilmiş bu proqramda əhatə olunan çoxsaylı məsələlərdən biri də büdcə-vergi siyasətinin təkmilləşdirilməsidir.

Büdcə-vergi siyasətinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə həyata keçirilməli digər əsas təd-
birlər aşağıdakı prioritet istiqamətlərdə olmalıdır:

- büdcə qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi;
- büdcə gəlirlərinin artırılması;
- büdcə xərclərinin səmərəliliyinin yüksəldilməsi;
- dövlət borcunun idarə edilməsi mexanizminin təkmilləşdirilməsi.

Bu proqramda həyata keçirilməsi planlaşdırılan büdcə-vergi siyasəti büdcə proqnoz-
laşdırılmasının səmərəliliyinin artırılması məqsədilə büdcə qanunvericiliyinin təkmil-
ləşdirilməsi istiqamətində mövcud normativ hüquqi baza təhlil ediləcək, Azərbaycan
Respublikasının vergi və gömrük məcəllələrinə müvafiq dəyişikliklər ediləcək, Azər-
baycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsinin beynəlxalq konvensiya və normalara inteq-
rasiyası prosesi başa çatdırılacaqdır.

Büdcə gəlirlərinin artırılması istiqamətində vergi yükünün bütün vergi ödəyiciləri arasında bərabər və ədalətli bölüşdürülməsi məsələsi diqqət mərkəzində olacaqdır. Buna, hər şeydən əvvəl iqtisadi fəaliyyətin vergi güzəştlərindən istifadə etməyən iştirakçılarına nəzərən vergi sisteminin ədalətlik prinsipini pozan və systemsiz fəaliyyət göstərən bir sıra vergi güzəştlərinin sayı azaldılacaq.

Belə ki, bir qrup vergi ödəyiciləri üçün güzəştli hesab olunan rejim labüd sürətdə digərləri üçün əlavə vergi yükü və gərginlik deməkdir. Eyni zamanda, mövcud vergi və rüsumların, habelə sosial sığorta haqlarının dərəcələrinə yenidən baxılaraq, onların optimal səviyyəsi və strukturu müəyyənləşdiriləcək, sadələşdirilmiş verginin tətbiqi mexanizmi təkmilləşdiriləcəkdir.

Vergilər arasında mühüm yeri olan əlavə dəyər vergisinin tətbiqi qaydaları təkmilləşdiriləcək, habelə idxalda ƏDV-dən azadolmalar minimuma endiriləcəkdir. Həmçinin, cəmiyyətdə vergi mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsi məqsədilə əhalinin maarifləndirilməsi gücləndiriləcəkdir.

Bu inkişaf planında büdcə xərcləri də diqqətdən yayınmamış, bu sahədə aşağıdakı alt istiqamətlər üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur:

- büdcə xərclərinin sağlamlaşdırılması;
- büdcə xərclərinə nəzarətin gücləndirilməsi;
- büdcə prosesinin şəffaflığının artırılması.

Dövlət büdcəsinin xərclərinin sağlamlaşdırılması üçün icmal büdcə xərclərinin strukturu təhlil edilərək lazımlı dəyişikliklər ediləcək, icmal büdcənin qeyri-neft kəsinin ÜDM-də xüsusi çəkisinin kəskin artmasına yol verilməyəcək, büdcə xərcləri proqnozlaşdırılarkən və müəyyənləşdirilərkən həyata keçiriləcək məqsədli proqramların maliyyələşməsi nəzərə alınacaqdır. Həmçinin, büdcə xərclərinə normativ (adambaşına) maliyyələşmə prinsipinin tətbiqi təmin edilməsi üçün zəruri tədbirlər görülməkdir.

Büdcə prosesində tam şəffaflığın əldə edilməsi üçün dövlət satınalmaları sahəsində qanunvericilik bazası təkmilləşdiriləcək, informasiya təminatı gücləndiriləcək, elektron satınalmaların tətbiqinə başlanılacaq, onun monitorinq sistemi gücləndiriləcək, habelə büdcə xərclərinin hesablanması zamanı istifadə olunan norma və standartların beynəlxalq norma və standartlara inteqrasiyası istiqamətində tədbirlər görülməkdir.

Büdcə vəsaitlərinin sərf edilməsinə nəzarətin gücləndirilməsi üçün qanunvericilik bazası təkmilləşdiriləcək, büdcə prosesində perspektiv maliyyə planının rolu artırılacaq, eləcə də müntəzəm planlı təftiş və təhlillər aparılması yolu ilə büdcə vəsaitləri üzərində maliyyə nəzarəti daha da gücləndiriləcəkdir.

Dövlət borcunun idarəetmə mexanizmi təkmilləşdiriləcək, xarici borcun, o cümlədən dövlət zəmanəti ilə alınmış kommersiya kreditlərinin dövlət büdcəsində müntəzəm olaraq əks etdirilməsi təmin ediləcəkdir.

Dövlət zəmanəti ilə kredit alan təşkilatların maliyyə fəaliyyəti üzərində nəzarət mexanizmi də təkmilləşdiriləcəkdir. [1, 4, 5]

6. Nəticə və təkliflər

Vergi-büdcə sisteminin təkmilləşdirilməsi istiqamətində xeyli işlər görülsə də bu sahədə müəyyən problemlər mövcuddur.

Bu problemləri həll etmək üçün dövlət bir sıra iqtisadi qanunlar qəbul etməklə iqtisadi inkişafa zəmin yaradır. Bu qanunların əksəriyyəti o cümlədən büdcə sistemi haqqında qanun xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu da öz əksini dövlətin əsas maliyyə planı olan dövlət büdcəsində tapır.

Dövlət büdcəsinin tənzimlənməsi və büdcə kəsirinin aradan qaldırılması üçün vahid büdcə-vergi siyasətinin aparılmasına böyük ehtiyac vardır. Vahid büdcə-vergi siyasətində, inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsinə əsaslanmaqla yanaşı, milli, regional prinsiplər nəzərə alınmalıdır.

Yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi büdcə gəlirlərinin formalaşmasında əsas rol oynayan vergilərin xüsusi çəkisinin son ildə azalması istisna edilmir. Uzunmüddətli perspektivdə ölkənin dayanıqlı iqtisadi inkişafını təmin etmək baxımından bu normal hal hesab edilə bilməz. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, qeyri-neft sektorunun inkişafı istiqamətində məqsədyönlü, uğurlu tədbirlər davam etdirilir. Bu da öz müsbət nəticəsini göstərir və nikbin proqnozlara əsas verir

Araşdırılmalar göstərir ki, Respublikamızda büdcə-vergi siyasətinin təkmilləşdirilməsi naminə mühüm addımlar atılır, böyük nailiyyətlər əldə edilir. Aşağıda sadalanan təkliflərin həyata keçirilməsinin də bu istiqamətdə öz töhvəsini verəcəyi fikrindəyik:

1. Büdcə təşkilatlarının və idarəetmə orqanlarının sayının azaldılması;
2. Bələdiyyə büdcələrinin inkişaf etdirilməsi üçün yerlərdə (paytaxtdan uzaq rayonlarda və şəhərlərdə) istehsal və emal sahələrinin yaradılmasının təşkili;
3. Yerli sahibkarlığın inkişafı və məşğulluğun səviyyəsinin yüksəldilməsi naminə vergi dərəcələrinin aşağı salınması;
4. Daxili bazarın qorunmasını təmin edən çevik gömrük-vergi siyasətinin təkmilləşdirilməsi;
5. İqtisadiyyatın sərbəstləşdirilməsi, azad istehsal və ticarətin, yüksək səviyyəli rəqabətin formalaşdırılması üçün müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi;
6. İstehsalın genişləndirilməsi üçün səmərəli pul-kredit siyasətinin aparılması;
7. Vergi bazasının daim genişləndirilməsi;
8. Vergidənyayınma hallarına qarşı mübarizənin daha da gücləndirilməsi;
9. Vergi islahatlarının investisiya mühitinə mənfi təsir göstərmədən dövlət gəlirlərinin artırılmasına yönəldilməsi.

Sonda qeyd etmək istəyirik ki, Azərbaycan hər cəhətdən gələcəyi parlaq olan bir ölkədir. Belə gələcəyə qovuşmanı tezləşdirməkdə isə bugünədək büdcə-vergi siyasəti dövlətin 1 nömrəli köməkçisi olmuşdur və bugündən sonrada olacağına heç bir şübhəmiz yoxdur.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Məmmədov F.Ə və başqaları. Vergilər və vergitutma. Bakı: 2010, 508 s.
2. Bədəlov Ş.Ş. və başqaları. Bütçə sistemi. Bakı: 2003, 420 s.
3. Kəlbiyev Y.A. Fiskal siyasət və milli iqtisadiyyatın tənzimlənməsi problemləri. Monoqrafiya. Bakı: 2005, 468 s.
4. www.azstat.org.
5. www.maliyye.gov.az.
6. Azərbaycanın statistik göstəriciləri Bakı: «Səda» nəşriyyatı. 2010, 840 s.
7. www.taxes.gov.az.
8. Rzayev Z.H və başqaları. İqtisadi tərəqqi və vergi siyasəti. Bakı: 2008, 272 s.
9. Rzayev Z.H. "Vergi menecmenti. Bakı: 2007, 324 s.
10. Musayev A. F. Vergi siyasətinin iqtisadi problemləri. Bakı: 2004, 792 s.
11. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi. Bakı: 2010, 292 s.

Ағазаде Мирнармин Азизага кызы
Министерство Налогов Азербайджанской Республики,
магистр

**Анализ современное состояние бюджетно-налоговой политики
Азербайджане и пути ее совершенствование**

Аннотация

Целью исследования - анализ современного состоянии бюджетно-налоговой политики Азербайджана и пути ее совершенствование.

Методология исследования - системный подход, сравнительный анализ.

Результаты исследования - определение реального воздействия бюджетно-налоговой политики на государственный бюджет.

Ограничения исследования - на основе прогрессивного зарубежного опыта требует более расширенного анализа.

Практический значимость исследования - использование альтернативного источника при эффективного реализации бюджетно-налоговой политики.

Оригинальность исследования и научная новизна - в системный подходе сравнительный анализ фискального регулирования.

Ключевые слова: экономика Азербайджана, бюджетно-налоговой политика, фискальное политика.

Мәqалә redaksiyaya daxil olmuşdur: 23.12.10.

Tәkrar işləməyə göndərilmişdir: 07.01.11.

Çара qəbul olunmuşdur: 25.01.11.